

FELTÁRUL AZ ÉRTÉKTÁR!

Vas vármegyei Értéktár vetélkedő középiskolai kategória

1. forduló

2023. október 27. - november 22.

Készítették:

dr. Bakó Balázs (ELTE-BDPK, egyetemi docens)

Jósa Judit (szerkesztő)

Kukor Ferenc (ELTE Bolyai Gyakorló Gimnázium, igazgatóhelyettes)

dr. Pál Ferenc (MNL Vas Vármegyei Levéltára, főlevéltáros)

Kedves Értékkutató diákok!

Ha szülőhelyünkről, szűkebb hazánkról akarunk ismereteket szerezni, lehet ugyan böngészni a wikipédia Vas vármegyeről szóló szócikkét, de mi ennél sokkal izgalmasabb lehetőséget kínálunk nektek.

Először is olvassátok végig ezt a feladatlapot! Találtok itt képeslapokat, kakukktojást, eszperentét, apróhirdetést, naplórészletet, még házimoziba is invitálunk benneteket.

Ezután kattintsatok a [Vas vármegyei Értéktár](#) oldalára, ahol pdf-formátumban megtaláljátok a Vas vármegyei érték 2023 c. kiadványt. Ez lesz a ti legális puskátok, hiszen a kiadvány oldalain (valamint a kijelölt videóknban) minden kérdésre megtaláljátok a helyes választ. S ha a mellékelt válaszlapokat kitöltöttétek, kezdődhet az ötletroham, hisz az utolsó feladatban a kreativitásé a főszerep.

A vetélkedő címére tehát csak a csapatnévvel ellátott, kitöltött válaszlapot kell visszaküldeniektek.

Élményteli, jó hangulatú, közösségerősítő felkészülést kívánunk nektek

Szervezők

I. Apróhirdetés

**Döntsétek el, hogy kihez vagy mihez kötődhetnek az alábbi hirdetések az Értéktárban!
Utána válaszoljatok a kérdésekre is!**

1. *Szombathelyi egyesületünk szakosztályai korlátozott ideig tagfelvételt tartanak a kultúra és ismeretterjesztés iránt érdeklődő polgároknak. Jelige: Dr.Várady*

- a) Melyik egyesület adta fel a hirdetést?
- b) Hány szakosztálya működött?
- c) Melyik híres hegedűművész lépett fel szervezésében, akiről versenyt is elneveztek?

2. *Kis-Jankó Bori-díjas népi iparművész rövid határidővel vállalja ballagási ruhák magas színvonalú díszítését. Jelige: Margit néni*

- a) Ki a hirdetés feladója, a jeligében szereplő Margit néni?
- b) Kiktől tanulta mesterségét?
- c) Melyik minta felelevenítése tette híressé?

3. *Nádor férjem tartós távolléte miatt birtokaim ügyeinek kezelésére intézőt keresek kertészeti tapasztalatokkal rendelkező, megbízható, istenfélő jelentkező személyében, aki fiam katonai kiképzésében is tud segédkezni. Jelige: Sárvári nagyasszony*

- a) Ki lehet a hirdető?
- b) Ki volt a távollévő férj?
- c) Milyen ragadványnéven nevezi az utókor a fiút, akit katonailag képezni kell?

4. *Madárgyűrűzésben járatos segítőt keresünk iskolai gyakorlatok támogatásához. Jelige: Falubeliek előnyben*

- a) Melyik faluról lehet szó a jeligében?
- b) Milyen hálót használnak a ragadozó madarak befogásához?
- c) Melyik atlasz tartalmazza az értékhez köthető eredményeket?

12 pont

II. Házimozi

A magyarság jó hírét messze röptető hungarikumokról láttok videókat. Nézzétek meg azokat (a hosszabbaknál külön jeleztük, hogy mely részleteket kell megtekinteni), majd válaszoljatok a kérdésekre a kisfilmekben látottak-hallottak alapján!

1. Magyar akác

<https://www.youtube.com/watch?v=vUf5KVbQH3c&t=13s>

04.08-07.00 12.50 -15.25 17.32-18.25

- Mi károsítja leginkább a hazai akácos erdőket?
- A Habsburg Birodalom milyen hadászati célra alkalmazta az akácot a 18. században?
- Mi kapcsolja össze Tessedik Sámuel, Petőfi Sándor és Csöngét?

2. A Hévízi-tó és a tradicionális hévízi gyógyászat

<https://www.youtube.com/watch?v=b148da4qMHA>

- Milyen alliteráló szószervezettel nevezte meg a narrátor a fürdővárost?
- Vajon milyen környezeti adottság eredménye, hogy a tófürdő területe széltől, zajtól, portól mentes?
- Hazánk mely vidékéről szerzik be a gyógykúra során alkalmazott iszapot?

3. Magyar cimbalom

https://www.youtube.com/watch?v=OzLR_QEy3b0

és

<https://nava.hu/id/3262599/>

- Sorold fel azt az 4 zenei műfajt, amelyben jelen van a cimbalom!
- A hangszerek mely családjának tagja a pedálcimbalom?
- Hányadik században alakította ki a hangszer mai formáját Schunda Vencel József?

4. Vizsolyi Biblia

<https://www.youtube.com/watch?v=92F2lddx6j0>

és

<https://www.youtube.com/watch?v=bLRWP42tAFM> 02.30- 07.22. perc

- Mi a kapcsolat a Vas vármegyei Sárvár és Vizsoly között?
- Honnan szerezték be a Biblia nyomtatásához szükséges papírt?
- Hány példányt nyomtatott ki a teljes Bibliából Maskovics és csapata?

5. Bajai halászlé

https://www.youtube.com/watch?v=S4b0_Gm_hGA

- A bevezetőben megjelenített kommentek közül az egyik (0.07-nél) tételesen megnevezi, mitől NEM bajai az a halászlé. Írjátok ide kettőt közülük, melyek - a kommentelő szerint – a főzési eljárás hibái (tehát nem alapanyagok)!
- Milyen halból készül a bajai halászlé?
- A feladatlap „legnehezebb kérdése”: milyen jellemzője miatt hívják gyufatésztának a levesbetétet?

6. Solymászat

https://www.youtube.com/watch?v=O_tPBMT9Df8

és

<https://www.youtube.com/watch?v=z-RN5Gm3pbU> 02.28.-végig

- Milyen párhuzamot von a solymász egy sportoló és egy vadászsólyom eredményessége között?
- Milyen 2 fázis előzi meg az idomítás során a szabadon követést?
- Mi történik, ha a madár nyulat vagy fácánt érez?

18 pont

III. Értéktázás

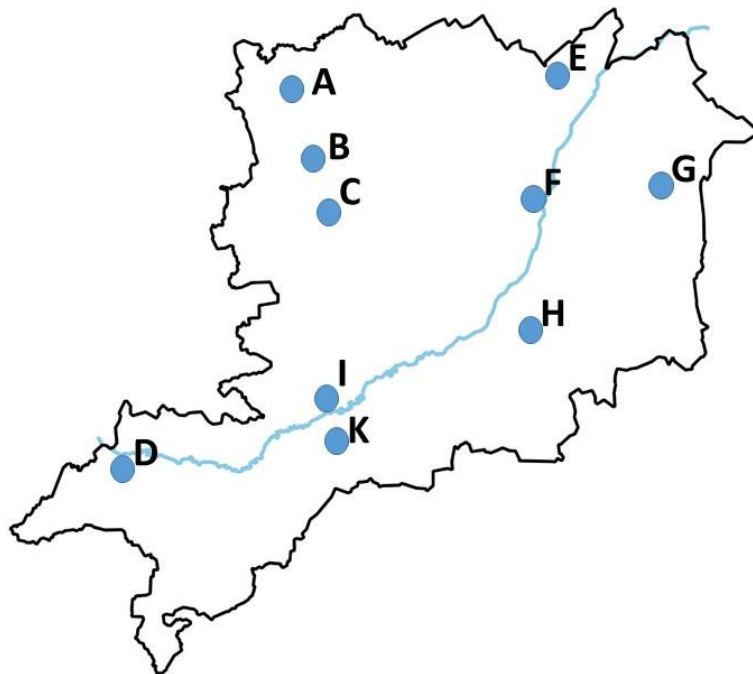
Egy világjáró angol főúr a reformkorban úgy döntött, kipróbálja a 18. században kiépített Varasd-Sopron postutat. Minden olyan alkalommal, amikor valami érdekességre figyelt fel, leszállt a delizsánszáról, körbenézett, majd megvárva a következő postakocsit, folytatta útját. Naplójának egyes részei sajnos olvashatatlaná váltak, de szerencsére értéktáras ismereteitek alapján könnyedén ki tudjátok pótolni. Mindezek mellett kérünk benneteket, hogy azoknak a településeknek a betűjelét, amelyeket a gróf aláhúzott naplójában, válasszátok ki a mellékelt vaktérképről, s írjátok be a válaszlap megfelelő helyére.

Vas vármegyébe érve az első nagyobb település, amelyen kocsink áthaladt, a Nádasd nevet viselte. Az itt lévő templom meglehetősen tetszetős, ezt sokáig evangélikusok bírták, majd miután a katolikusok visszaszerezték, paphiány miatt rendes plébánost nem, csak (1)t tudtak küldeni ide. Körmendre beérve, míg a kocsink a postaállomáson lovakat váltott, gyorsan megtekinttem a (2) család csodálatos kastélyát, amelynek messze földön nincsen párja.

A megyeszékhelyre, Szombathelyre érve úgy döntöttem, pár napot a városban töltök. Tudtam, nemrégiben lett püspöki székhely, s első főpásztora, (3) számos új épülettel ajándékozta meg az itt lakókat. Elámított a hatalmas Székesegyház pompás arányaival, művészi szobraival, Maulbertsch és Winterhalter festményeivel. Egy legenda szerint a városban született a franciák kedvelt szentje, Szent Márton püspök, akinek szülőháza helyén épült templomát most a (4) szerzetesek tartják fenn.

A városban töltöttem pár napot, s rövidebb kirándulást tettem a közeli Gencsre, itt egy nagyon mulatós, táncos néppel találkoztam. A toborzó táncnak, amit itt járnak, (5) a neve. Tüzes, pattogós, mégis fegyelmezett mozdulatok jellemzik.

Másnap tovább utaztam Kőszegre. Sajnálatos módon sokat nem láttam ebből a csodálatos városból, ugyanis förtelmesen megfázva töltöttem itt két napot. Szobámból csak a Küttel család (6)hez címzett patikáját látogattam, meg az egykoron az 1773-ban feloszlott (7) rend által alapított, csodálatos bútorzattal ellátott officinát. Pedig a városka igen csinos szabad királyi város, jó levegővel, ősi várral, várfal romokkal. Náthám pár nap alatt helyre jött, s így már újult erővel indultam tovább Sopron felé.

12 pont

IV. Nektek nem kell ezekre e-vel megfelelnetek!

Az eszperenték egy-egy Vas vármegyei értéket mutatnak be. Ha kitaláltátok, melyek azok, válaszoljatok a kérdésekre!

1. Ezeket tette e remek ember:
 - egy leplet elmetszett, s egy embert befedett, mert ez reszketett, remeggett;
 - egy embert – mely kezdetben tejjel etette, s melyet legteljesebben szeretett – megkeresztelt;
 - elment messze-messze (nem ment vele egy ember se!), s este meg reggel, s reggel meg este kezeket egybeszerkesztve merengett.
 - a) Ki alkotta meg szoboremlékét az aláhúzással jelölt eseménynek?
 - b) Hogy nevezzük – hoppá, ez is eszperente! – az utolsó információban leírt létformát követő embert?

2. Ezerszer ezer esztendeje gyepes terepen egyedek legeltek, de felperzselt sztyeppe messze kergette ezeket. Rettogve repesztettek, tekertek, de elvesztek: beleestek, s belevesztek egy terjedelmes, megtelt csermelymederbe. Nem mese ez, gyermek! Mert ezek fel lettek fedezve, s nevezetes leletek lettek!
 - a) Nevezz meg három egyedat a fenti történet szereplői közül!
 - b) Melyik – a tananyagban szereplő – Arany János-versből idéztünk egy mondatot (egy hang átírásával) a leírásban?

3. Egy gyerek szerfelett szeretett pelyhes szerkezeteket, melyek fenn repkednek. S felcseperedve sem feledte ezeket. Szekerekre kecmergett fel, elkerekezett rengeteg helyre, leste ezen szervezeteket, jellemeket, testeket, lejegyezte, s egybeszerkesztette. Egyszer rettenetesen messze kellett menjen, ezen helyen felszerelkezett egy remek szerkezettel, mellyel jeges pelyheken lefele ereszkedhetett egy hegyen. Elterjesztette, s megszerettette rengeteg emberrel.
 - a) Mik lehettek az említett „pelyhes szerkezetek”?
 - b) Mit emelt ki – már a címben is! – a rengeteg utazással járó, a megszerzett tudást egybeszerkesztő kiadványban?

4. Ezen kerek levelekkel teljes egyedet leszedned nem lehet, mert ezen cselekedet emberek teremtette renddel szembemegy. Nedves-gyepes helyen lesheted meg e cseles egyedet. Rettenetes! Elevenen esz meg belereppent legyeket!
- a) Leggyakrabban mely napszakban keletkezik – az említett élőlény nevében is megjelenő – természeti képződmény?
b) Mit jelent egyszerűbben megfogalmazva az aláhúzott tagmondat?
5. Egy ember leereszkedett egy kerek verembe. Sebes lett, mert hegynek egy repesze fejbe verte. Szenvedett, s lehelete megszegett. Percek teltek, teltek, de menybe menteknek legkedvesebbje megmentette. Ezen „mese” elterjedt, ezrek meg ezrek kerekedtek fel, s e szent helyre elmentek. Keresztet vetettek, merengve kerengtek, keletlen kerek pettyet lenyeltek, s nem lettek elveszett lelkek.
- a) Melyik hegyből származott a bűnös darab?
b) Kit takar az aláhúzással jelölt körülírás?
6. Nem kell egy teljes fenyvest lenyesnetek, egyetlen rettenetesen terjedelmeset kell beszereznetek, s kerekre szerelnetek. Egy ember s tettetett neje telente egyszer erre felkecmereg s egybekel. Ezek mellett megjelennek, s mennek rengetegen: nevetnek, fecsegnek, esznek, erjedt leveket nyeldesnek – vend eredetet el nem felednek.
- a) Kik a szövegben említett vendek?
b) Melyik téltető szokáshoz kapcsolódik az esemény?

12 pont

V. Mi volt a kérdés?

Olvassátok el az alábbi válaszokat, s fogalmazzátok meg, mi volt a kérdés, amelyre azok megfeleltek! A feladat megoldásához nélkülözhetetlen a Vasvármegyei érték 2023 pdf alapos tanulmányozása, hisz az általunk leírt válaszok abban találhatóak meg. Segítségképp megnevezzük azt a 6 vármegyei értéket, amellyel kapcsolatban a kérdéseket várjuk. Minden értékhez 3 választ adtunk meg. Kérjük, hogy kerek, egész mondatokban fogalmazzátok meg a kérdéseket!

A vármegyei értékek, amelyek köréből a kérdéseket várjuk:

Farkas-erdő, Jeli Arborétum, Nagy Gáspár, Rábatöttösi Szent Cicelle-templom, rozsmaringolás, Tolnay Sándor

1.

- a) Mennyezetébe belekomponálta a festő Szent Cecília életét.
- b) A szentély alatt.
- c) 681 évvel ezelőtt, egy oklevélben.

2.

- a) A Gyöngyösfalui Általános Iskola.
- b) Az egészséges környezetet és a takarmányt.
- c) Nemességet.

3.

- a) A helybeliek által Terézia-kútnak nevezett Mária-forrás.
- b) Az ehelyütt megpihenő bajor hercegi családra.
- c) Scherg Lőrinc.

4.

- a) Három napig.
- b) Húshagyókedden.
- c) Miket tűz a nagylány a fiúk kalapjára?

5.

- a) A költő hazatér.
- b) A Pannonhalmi Bencés Gimnáziumban.
- c) A paraszti élet és a kereszténység.

6.

- a) A japán és a sziklás-hegységi erdőfoltok.
- b) A természetesen előforduló nyírfák és borókák közé.
- c) A Felső park és a Hétforrás környéki hagymás növények gyűjteménye.

18 pont

VI. Üdvözet az értékek helyéről

A Vas Vármegye Önkormányzata képeslapokat rendelt. Egy értékről, egy képeslapra több fotót szerettek volna elhelyezni. Igen ám, de akadt egy kis gond. A fotós valamit összezavart, és a képeslapokon lévő négy kis képből egy, biztosan nem ugyanazt az értéket ábrázolja. Segíts kijavítani a lapokat, írd a pontozott vonalra, melyik értékre vonatkozott a fotós felkérése, s add meg az „elhibázott”, kakukktojás-kép betűjelét!

1.

- A képeslap melyik értéket kívánta bemutatni?
- Melyik kép a kakukktojás?

2.

- A képeslap melyik értéket kívánta bemutatni?
- Melyik kép a kakukktojás?

3.

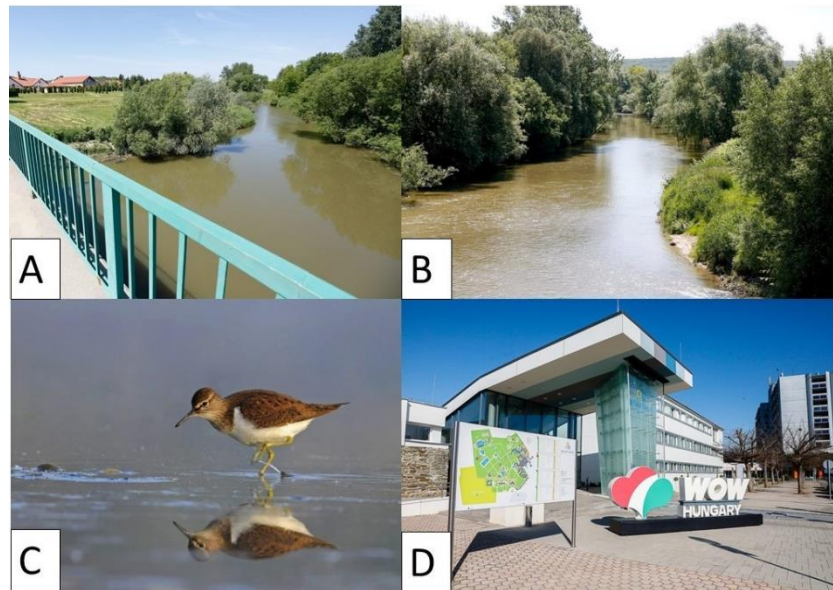
- a) A képeslap melyik értéket kívánta bemutatni?
- b) Melyik kép a kakukktojás?

4.

- a) A képeslap melyik értéket kívánta bemutatni?
- b) Melyik kép a kakukktojás?

5.

- a) A képeslap melyik értéket kívánta bemutatni?
- b) Melyik kép a kakukktojás?

6.

- a) A képeslap melyik értéket kívánta bemutatni?
- b) Melyik kép a kakukktojás?

VII. Személyiségzavar

Az értéktárban szereplő értékekhez, személyekhez kapcsolódnak a következő leírások, ám a szövegben van egy információ, ami nem oda illik! Válaszoljatok a kérdésekre!

1. *Tekintetes Urak! Tudatik mindazokkal, akiket illet, hogy iparendélyt szerzett, így Szent Jakab havának 26. napján Szerecseny-hez címzett patikáját megnyitja Küttel Sándor. Akit tehát bármily nyavalya nyomorgatja, keresse fel a doktort bizalommal.*

- a) Mi a hiba a szövegben?
- b) Melyik településen nyílt meg a patika?
- c) Melyik hónap volt Szent Jakab hava?

2. *1856-ban a Vas megyei Baltaváron a Budapest–Graz postaút építése során az ott dolgozó kubikosok ásói ősi, több millió éves őszállatok csontjait fordították ki a Malomdülő homokjából. Valószínűleg a sztyeppetűz elől menekülő, a magas partról lezuhanó állatok csontjait őrizték még a kőzetek rétegei. Az egykor erre hömpölygő Ős-Zala 3-4 méteres vízésésének aljánál kialakult öbölben az elpusztult állatok csontjai koncentráálódtak. A baltavári ősemelős fauna 30 állatfajának csontjai kerültek elő.*

- a) Mi a hiba a szövegben?
- b) Melyik állatfajnak van szobra a településen?
- c) A hiba melyik település értékéhez kötődik?

3. *Tisztelt Barátunk!*

Örömmel tájékoztatjuk, hogy a Városi Könyvtár a közeljövőben felveszi településünk híres polihistorának, Bendefy Lászlónak a nevét. Ebből az alkalomból avatóünnepséget és kiállítást szervezünk, amelyre tisztelettel meghívjuk. Az ünnepség során újból bemutatásra kerül Bendefy László hiánypótló művei, Az ismeretlen Marco Polo (1936) és A magyarság és középkelet (1945).

- a) Mi lehet a hiba a fenti meghívó szövegében?
- b) Melyik város könyvtáráról van szó?
- c) Hol található hazánkban Bendefy hősének szobra?

4. *Tekintetes Főszolgabíró Úr!*

A székesfővárosi Anyakönyvi Hivatal nevében azzal a tiszteletteljes kéressel fordulok Tekintetes Úrhoz, hogy méltóztassék felvilágosítással szolgálni Sebesi Erzsébet körmendi születésű cselédlány házassági állapotáról, aki azzal a kéressel fordult hivatalunkhoz, hogy illegitim születésű leánygyermeké anyai nagyanyja nevét viselhesse. Maradok Tekintetes Úrnak alázatos szolgája.

- a) Mi a hiba a levélben?
- b) Mi a nagyanya vezetéknéve?
- c) Melyik szombathelyi kulturális intézmény neve kapcsolódik a leánygyermekhez?

12 p

VIII. Pillanatképek

Mondják, hogy felgyorsult világban élünk. És tényleg! Egy pillanat alatt szerezhettek 18 pontot! A képet ugyan árnyalja, hogy a felkészülés ennél jóval több időt igényel, de a végeredmény minden bizonnyal látványos lesz.

Válasszatok ki a felkínált lehetőségek közül KETTŐT, majd ötleteljete az, miképp lehetne ezeket a témákat egy-egy fotón megjeleníteni úgy, hogy azokon valamennyi csapattag és felkészítő tanárotok is szerepeljen.

A megvalósításhoz bátran használjatok kiegészítő tárgyakat, ruhadarabokat, bábokat, feliratokat, választhatok egyedi helyszínt, megvilágítást stb.

Az értékelésnél az alábbi szempontokat vesszük figyelembe:

1. Mennyiben jeleníti meg a fénykép a címben szereplő érték lényeges vonását?
2. Mennyire rugaszkodik el a megszokott értelmezéstől az elénk táruló látvány, azaz kreatív-e?
3. A fotó esztétikai megjelenése (nem fotoshopra gondolunk, hanem a személyek, tárgyak beállítására, elhelyezésére, a háttér rendezettségére, azaz a megkomponált látványra).

Az elkészült jpg-formátumú fotókat a kitöltött válaszlapon végére illesszék be!

1. Weöres Sándor versvilága ([Weöres Sándor szellemi öröksége Vas vármegyében](#))
2. Chernel István álmodik ([Chernel István szellemi és tárgyi öröksége](#))
3. A Rába hullámain ([Rába folyó](#))
4. Így edzünk mi ([Szombathelyi Dobó SE](#))

2 x 9 = 18 pont

Gratulálunk kitartó, lelkes munkátokhoz!